

स्तोत्रसंग्रहः ।

१०८ श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य-
ब्रह्मविद्वरिष्ठस्वामि प्रकाशानन्दपुरीभिः
प्रणीतशिवनीराजनसहितः,

१०८ श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य-
स्वामिगोविन्दानन्दगिरीभिः
सङ्कलितः,

१०८ श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य-
ब्रह्मविद्वरिष्ठस्वामिधनराज-
गिरीणामन्तिमोपदेशः,

१०८ श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य-
स्वामिविष्णुदेवानन्दगिरीणा-
मनुज्ञया स्वामिकृष्णानन्दगिरीणा

प्रकाशितश्च ।

तृतीयावृत्तिः १०००

संवत् १९८७

सन् १९३१.

मुद्रक-आर. आर. वसले, मुंबई वैभव प्रेस, सर्व्हट्रस् ऑफ इंडिया
सोसायटीज् बिल्डिंग, सॅटर्स्ट रोड, गिरगांव-मुंबई.

प्रकाशक-स्वामी कृष्णानन्दगिरि, कैलासाश्रम, हृषीकेश.

कैलासाधिपतिं वन्दे भक्तारिष्टहरं हरम् ।
गौरीविनायकोपेतं शङ्करं लोकशङ्करम् ॥

१०८ श्रीमत्स्वामिप्रकाशानन्दवर्णनम् ।

(१)

येषां दुस्तरशोककर्दमपतद्दस्तावलम्बो दृढो
मूलोन्मूलनकौतुकी च विशयोद्भिन्नाङ्कुराणां मुहुः ।
वाचां वैभव आत्मबोधनपटुस्तान्भिक्षुवर्यप्रका-
शानन्दाभिधदेशिकेन्द्रमहितान्प्रेम्णाऽभिवन्दामहे ॥

(२)

आह्लादं तनुतेऽद्भुतं कमपि यत्सूक्तिः सुधासोदरा
स्वाचान्तौ भववारिधेः सकरुणापाङ्गोऽस्त्यगस्त्योऽपरः ।
येषां मस्करिवृन्दवन्दितपदान्ताञ्छ्रीयतीशप्रका-
शानन्दाभिधसद्गुरुरूपरमया प्रीत्या नमस्कुर्महे ॥

(३)

ॐ नमः प्रणवार्थाय शुद्धज्ञानैकमूर्तये ।
निर्मलाय प्रशान्ताय श्रीप्रकाशात्मने नमः ॥

(४)

निधयेऽखिलविद्यानां भिषजे भवरोगिणाम् ।
गुरवे विश्वलोकानां श्रीप्रबोधात्मने नमः ॥

इमान्श्लोकान् पूर्णानन्दगिर्याद्यनुचरप्रार्थित १०८ श्रीमत्परम-
हंसपरिव्राजकाचार्याः स्वामिगोविन्दानन्दगिरी-
तिशुभाभिधेयाश्चक्रुः ॥

स्तोत्रसंग्रहः ।

शिवप्रातःस्मरणस्तोत्रम् १

श्रीगणेशाय नमः ।

(१)

प्रातः स्मरामि गिरिजापतिमादितेय-
स्रोतस्विनीस्रगभिरामजटाकलापम् ।
पीयूषभानुमुकुटं शिखिपुष्पवन्ता-
क्षं नीलकण्ठमनुपाधिकृपाभृताब्धिम् ॥

(२)

प्रातर्नमामि निखिलेश्वरशासितारं
तारं समस्तनिगमेषु कृतप्रचारम् ।
कामं दहन्तमहिमन्तमनन्तमन्तः-
॥ सन्तं सतीकुलललामकलत्रवन्तम् ॥

(३)

प्रातर्भजामि निखिलौषधिभर्तृभूषा-
 रत्नं क्रियासु कुशलं भवरोगभीतः ।
 पीयूषपाणिमगदप्रदमागमस्वं
 वर्षिष्ठमार्त्तकरुणापरवन्तमीशम् ॥

(४)

श्लोकत्रयं विरचितं यमिना प्रबोधा-
 नन्देन नन्दयतु शश्वदिदं प्रसन्नम् ।
 धन्यानखण्डविभवानमृतांशुखण्ड-
 चूडामणिस्मरणलोलुपचित्तचुञ्चून् ॥
 इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यस्वामिप्रकाशानन्दपुरीविरचितं
 शिवप्रातःस्मरणस्तोत्रं समाप्तम् ॥

दुर्गाप्रातःस्मरणस्तोत्रम् २

(१)

प्रातः स्मरन्निदमहं गिरिराजकन्या-
 मार्त्तार्त्तिमोचनचणस्मरणां विनीतः ।
 आवेदयामि करुणामृतपूरवर्षै-
 राष्ट्रवयाशु जनमार्त्तमिमं प्रपन्नम् ॥

(२)

प्रातर्नमन्निदमहं विनिवेदयामि
श्रीमेनकेक्षणचकोरसुधांशुलेखाम् ।
शिष्टान्यहानि मम सन्तु पवित्रितानि
त्वत्पादचिन्तनसमाहितहृद्विलासैः ॥

(३)

प्रातर्भजन्नहमवाप्तसमस्तकामां
कामान्तकारिमहिलां महितां हिताय ।
मातर्जहीहि मम वाञ्छितसंविधाने-
ऽवज्ञां कृताञ्जलिरिदं विनिवेदयामि ॥

(४)

श्लोकत्रयं विरचितं यमिना प्रबोधा-
नन्देन नन्दयतु शश्वदिदं प्रसन्नम् ।
श्रीमन्महेशनयनोन्मदभृङ्गमाला-
लास्यास्पदाम्बुजमुखीकरुणैकपात्रान् ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यस्वामिप्रकाशानन्दपुरीविरचितं
दुर्गाप्रातःस्मरणस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

शिवाष्टमूर्तिस्तोत्रम् ३

(१)

ॐ तत्सदित्यमलधीभिरधीयमान-
मानन्दकन्दमवबोधमसद्विविक्तम् ।
यं ग्राहयन्ति निगमागमशासनानि
प्रत्यक्तया तमगजापतिमाश्रयामः ॥

(२)

ॐ भूर्भुवःस्वरिति तत्सवितुर्वरेण्यं
ध्यायेम मन्मथरिपोर्धिषणाः क्रियासु ।
यन्नः प्रचोदयति भर्ग ऋगादिभिस्त-
द्गीतस्य शम्भुशिवरुद्रमुखैः पदौघैः ॥

(३)

यस्मादिदं जगदशेषविशेषहीना-
ज्जातं भुजङ्गम इव प्रतिभाति रज्ज्वाम् ।
यस्मिन्विनश्यदखिलं न खिलं यमेति
हंसं नुमस्तममलं मुनिमानसानाम् ॥

(४)

ब्रह्माच्युतादिमुकुटव्यतिषक्तपुष्प-
मालाविलासरसतुन्दिलितारुणश्रीः ।

भूयान्मृगाङ्कुकलिकाललितावतंस-
पादाब्जरेणुरभिवाञ्छितसिद्धये नः ॥

(५)

आमोदितो दितिजनाथशिरःप्रसूनै-
र्देवेन्द्रमौलिसुमनोमकरन्दपीनः ।
बुद्ध्या युनक्तु शुभया भवतापहारी
मुग्धेन्दुमौलिचरणाम्बुजरेणुरस्मान् ॥

(६)

आह्लादकत्वमपि चिन्तनतोऽधिगन्तुं
शीतांशुरग्निरखिलाशनदोषहानिम् ।
हार्दान्धकारपरिहारपटुत्वमर्को
यं सेवते नयनभावगतस्तमीडे ॥

(७)

जूटेऽपगां शिरसि चन्द्रकलां कृशानुं
भानुं सुधांशुमधिदृष्ट्यधरे स्मितं च ।
कण्ठे विषं हृदि कृपाममृतं करे च
कृत्तिं कटौ मृगपतेरगराजपुत्रीम् ॥

(८)

अङ्के शिरांस्यपि मनांसि पदाब्जयुग्मे
देवासुरेशयमिनां भसितं सितं च ।

भूषाविधौ च भुजगान्भवमादधानं
ज्योत्स्नाब्धिफेनघटितामिव मूर्तिमीडे ॥

(९)

रङ्गस्थलीश पुरुषार्थचतुष्टयस्य
रक्षास्पदं कृतलयस्खलितामराणाम् ।

पुष्पाति मातृवदशेषजनानसौ या
सर्वसहा विजयते तव मूर्तिरेषा ॥

(१०)

आप्यायिनी तनुभृतां मलनाशिनी च
धात्रीव नाकफलकर्मनिदानमेकम् ।
येयं त्रिलोकसुखदा विविधात्मना सा
मूर्तिर्विभो विजयते तव जीवनाख्या ॥

(११)

आधाय वेदविधिना शिव पञ्चधा यां
प्रीणन्ति दानवरिपून् कृतिनो वितानैः ।
कर्त्री लयस्य जगतामपि पालनस्य
सा ते तनुर्विजयते हुतभुक्स्वरूपा ॥

(१२)

यां जीवनौषधमिमां पवनाभिधानां
त्यक्त्वा न जीवितुमपि क्षणमेकमीष्टे ।

कोऽपीह गन्तुमपरत्र च लोकयात्रा-
नेत्री तनुर्विजयते तव सा महेश ॥

(१३)

आधारमीश गणनातिगताण्डकानां
सीम्नामभूमिरखिलान्तरबाह्यलीना ।
मीना इवान्तरुदकं भुवनानि यस्या-
माभान्ति सा विजयते तनुरम्बरं ते ॥

(१४)

उच्चावचासु तनुषु प्रविशन्मुखैको
नानाविधः स्फुरति यः पुरुषोऽविवेकात् ।
मुक्तोऽपि बद्ध इव भाति च सच्चिदात्मा
सा ते तनुर्विजयते जगदेकबन्धो ॥

(१५)

ह्लादं तनोति कुरुते तमसो विनाशं
तापं धुनोति विबुधानपि चौषधीर्या ।
पुष्णाति सा त्रिभुवनाभरणोज्ज्वलश्री-
रीशान ते विजयतेऽमृतभानुमूर्तिः ॥

(१६)

या स्तूयते श्रुतिभिरीश तनूरशेष-
लोकप्रवृत्तिजननी तिमिरं धुनाना ।

देवैः कृताञ्जलिपुटैर्मुनिभिश्च सा ते
नित्यं नुता विजयते तपनाभिधाना ॥

(१७)

अष्टाभिराभिरशरीर तनूभिरस्मां-
स्त्रायस्व लोकधिषणातिगतप्रभाव ।
बन्धुर्न कोऽपि भवदुःखशतादिंतानां
कारुण्यमङ्गलगृहाद्भवतः परोऽस्ति ॥

(१८)

आर्ता वयं भव भवप्रभवामयैस्त्वं
चार्तातिनाशनमखे खलु दीक्षितोऽतः ।
अर्थामहे निहतकाम निकाममेत-
द्वाधौघवाधनविधौ कुरु मावहेलाम् ॥

(१९)

संसारवाडवशिखापरिलीढगात्रा-
न्यात्रान्मुधारसभराकुलदृक्छटानाम् ।
त्वं चेदकारणकृपाकुलवासभूमि-
भूमञ्जहासि वत कं कृपणाः श्रयन्तु ॥

(२०)

संसारसागरभयङ्करगोधिकानां
चेन्नायसे वत न मां कवलीभवन्तम् ।

ब्रूयान्न कः कृपणशोकविमोक्तकारि-
न्कारुण्यमस्तमगमत्किल निर्निमित्तम् ॥

(२१)

शम्भो सुधाकरकलाकलितावतंस
स्थाणो सुधाशनसरिल्ललितावचूड ।
श्रीकण्ठ कातरमनाथमनाथबन्धो
त्रायस्व शोकदलितं करुणाम्बुधे माम् ॥

(२२)

स्वर्गापगाच्छुरितशीतमयूखभानु-
वर्धिष्णुगौररुचिरञ्जितरम्यमूर्तिः ।
भूयादनङ्गदमनो दमनो रिपूणां
नालिङ्गितार्थकरुणावरुणालयो नः ॥

(२३)

गङ्गाधरा शशिकलाललिता त्रिनेत्रा
नीला गले करतलेऽमृतकुम्भभर्त्री ।
कर्पूरपूरघटितेव पुनातु काचि-
त्सौभाग्यसम्पदतुला गिरिराजपुत्र्याः ॥

(२४)

क्षीराब्धिफेनशरदिन्दुसुधावदात
कृत्या भवाति न कदापि भवामयानाम् ।

यस्मात्कृपारसमवाप्य भुवः स विन्नः
पीयूषपाणिरवताद्दिषजां वरेण्यः ॥

(२५)

येनाक्रियन्त भुवनानि विचित्रभोग-
योगाभिरामविषमाणि कपालयुग्मे ।
कीर्णानि नाकिनरनागस्रुखैः स नोऽव्या-
द्ब्रह्माण्डभाण्डघटनाचतुरः कुलालः ॥

(२६)

संसारदुर्जरपटं त्रिभिरेव तेने
चित्रं गुणैरपगताखिलतर्कचर्चाम् ।
विभ्रच्चमत्कृतिकरीं रचनामसौ यः
पायान्मृगाङ्कमुकुटः प्रथमः कुविन्दः ॥

(२७)

आह्लादिनो विजयिनः शमिनोऽपि चार्ता-
न्क्रूरान्विधाय नटयन्मुरादिपात्रान् ।
यो मोदते स सुखयत्वनपेक्षकोऽस्मा-
न्ब्रह्माण्डनाटकमहामतिमूत्रधारः ॥

(२८)

पापं दशा शासितकामकालया
तापं सुधामृतिमरीचिमालया ।

मोहान्धकारं निशितांशुजालया
नाशं नयोमेश्वर मे विशालया ॥

(२९)

जटास्खलद्देवनदीतरङ्गै-
र्भालेन्दुरश्मिच्छुरितैः सदा नः ।
सुरासुराराधितपादपद्मः
श्रीशङ्करस्तापमपाकरोतु ॥

(३०)

स्तोत्रं महेशचरणप्रवणप्रबोधा-
नन्देन निर्मितमिदं यमिना नराणाम् ।
एणाङ्कःखण्डशिखराङ्घ्रिसरोजचिन्ता-
सन्तानपूतमनसां तनुतां प्रमोदम् ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यस्वामिप्रकाशानन्दपुरीविरचितं
शिवाष्टमूर्तिस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

श्रीमेनकानन्दिनीस्तोत्रम् ४

(१)

गीर्वाणाखिलसम्पदम्बुजवनप्रोन्मूलनाकौतुकि-
 प्रौढोन्मत्तकरीन्द्रसैरिभवधक्रीडाप्रसन्नानना ।
 देवैराप्तमनोरथैरतिगतक्लेशैर्मुहुर्वन्दिता
 विश्वत्राणपरायणा विजयते श्रीमेनकानन्दिनी ॥

(२)

निःशेषामरवाहिनीकरिघटाशार्दूलविक्रीडित-
 प्रौढाहङ्कृतिचण्डमुण्डहननेनाह्लादयन्ती सुरान् ।
 भक्तोभीष्टविधानकल्पलतिका कारुण्यवारान्निधिः
 श्रीश्रीकण्ठगृहप्रभा विजयते श्रीमेनकानन्दिनी ॥

(३)

लीलोन्मूलितदानवारिनिकराखण्डप्रतापोन्मदो-
 द्गर्जच्छुम्भनिशुम्भदैत्यमृगयाहर्षस्मितास्याम्बुजा ।
 इन्द्रोपेन्द्रसमर्चिताङ्घ्रिकमला वन्दारुचिन्तामणिः
 श्रीमच्छम्भुकुटुम्बिनी विजयते श्रीमेनकानन्दिनी ॥

(४)

या शक्तिर्मधुकैटभादिहनने विष्णुं चकारास्पदं
 गीर्वाणाधिपतिं निलिम्पबलभिद्भृत्रादिकोन्मूलने ।

दैवद्रावणविश्रुतासुरवधे दैत्यारिसेनापतिं
सा बाधौघविनाशिनी विजयते श्रीमेनकानन्दिनी ॥

(५)

श्रद्धा तर्कवतां क्षमा बलवतां सम्पद्वतां नम्रता
शान्तिः सन्त्यजतां धृतिः प्रयततां भक्तिर्भवे जानताम् ।
याऽऽपन्नार्तिहरा हराभिलषिता तापत्रयोन्मूलिनी
सा सौभाग्यविधायिनी विजयते श्रीमेनकानन्दिनी ॥

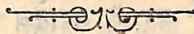
(६)

यामाहुर्निगमाः सदादिवचनैः सृष्टेः पुरा केवलं
या चेतोतिगतप्रपञ्चरचनामन्यानपेक्षा व्यधात् ।
अन्ते स्वात्मनि सन्निवेश्य निखिलं तिष्ठत्यखिन्नप्रभा
सा प्रत्यक्चितिरच्युता विजयते श्रीमेनकानन्दिनी ॥

(७)

शैलेन्द्रजास्तवमिमं व्यदधात्प्रबोधा-
नन्दो गिरीन्द्रतनयाकरुणैकपात्रः ।
आनन्दसन्ततिमयं तनुतान्नराणां
गौरीपदाम्बुजमधुव्रतमानसानाम् ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यस्वामिप्रकाशानन्दपुरीविरचितं
श्रीमेनकानन्दिनीस्तोत्रं समाप्तम् ॥

श्रीशिवनीराजनस्तोत्रम् ५

ॐ नमः शिवाय ।

जय गङ्गाधर हर शिव जय गिरिजाधीश
 शिव जय गौरीनाथ त्वं मां पालय नित्यं
 त्वं मां पालय शम्भो कृपया जगदीश ॥

ॐ हर हर हर महादेव ॥

(१)

पारिजातहरिचन्दनकल्पद्रुमनिचयैः शिव कल्प०
 कुसुमितलतावितानैरगुञ्जमरमयैः ।
 उन्मदकोकिलकूजितशिखिकेकारुचिरैः हर शिखि०
 सहकारैश्च कदम्बै र भृङ्गवधूसुरैः ॥

ॐ हर ३ महादेव ॥

(२)

मुदितहंसयुगखेलत्सारसपरिवारैः शिव सार०
 भ्रमरयुवतिमुखराम्बुज र सुभगैः कासारैः ॥
 हारिणि कलधौताद्रेदेशे मणिरचिते हर देशे०
 भवने सुखमासीनं र चिन्तामणिनिचिते ॥

ॐ हर ३ महादेव ॥

(३)

पीठे गिरिजासहितं चन्द्रकलाधवलं शिवमिन्दुक०
 विशरणशरणं देवं २ विपत्क्षयप्रबलम् ।
 सम्पद्विधानरसिकं जगदङ्कुरकन्दं हर जग०
 प्रणमामो वयमीशं २ चित्परमानन्दम् ॥
 ॐ हर ३ महादेव ॥

(४)

यस्याग्रेऽमरवध्वो विबुधाधिपसहिताः शिव विबु०
 मुदितमनोहरवेषा २ लास्यकलामहिताः ।
 ताथै ताथै तथेति विविधं नृत्यन्ति हर विविधं०
 किङ्किणिनूपुरशिञ्जित २ रुचिरं वल्गन्ति ॥
 ॐ हर ३ महादेव ॥

(५)

ताधिक धिनकित्थथेति विविधं वादयते शिव विविधं०
 मृदङ्गममरी काचित् २ रुचिरं नादयते ।
 वीणां काचिद्रमणी गानविदाभरणा हर गान०
 गायति कलमपराचित् २ चिन्तितहरचरणा ॥
 ॐ हर ३ महादेव ॥

(६)

रमया सहितो विष्णुर्ब्रह्मा सावित्र्या शिव ब्रह्मा०
 जिष्णुर्वृत्यति भक्त्या २ मुदितमनाः शच्या ।
 तुम्बुरुचितं मुरजं विविधं वादयते हर विविधं०
 नारदमुनिरपि वीणां २ महतीं नादयते ॥
 ॐ हर ३ महादेव ॥

(७)

तं प्रसन्नवदनं प्रभुमिन्दुकलाभरणं शिवमिन्दु०
 प्रणमामः करुणाब्धि २ तापत्रयहरणम् ।
 देवासुरमणिमुकुटैर्निराजितचरणं हर नीरा०
 भक्ताभीष्टदकल्पं २ कातरजनशरणम् ॥
 ॐ हर ३ महादेव ॥

(८)

जटाकिरीटे गङ्गां चन्द्रकलां भाले शिवमिन्दुकलां०
 नेत्रेष्विन्दुशिखीना २ नधरे स्मितममले ।
 कण्ठे गरलं पाणौ वरमभयं शूलं हर वर०
 पीयूषं कटिदेशे २ कृत्तिं च दुकूलम् ॥
 ॐ हर ३ महादेव ॥

(९)

श्रीगिरिराजकिशोरीमङ्के निदधानं शिवमङ्के०
 निखिलसुरासुरमौलीन् २ चरणेऽमितदानम् ।
 शम्भुं तडिदभिगौरं कृतनागाभरणं हर कृत०
 भजति स गच्छति मुक्तिं २ तिमिरापाकरणम् ॥
 ॐ हर ३ महादेव ॥

(१०)

निरुपधिकरुणासिन्धुर्भीतत्राणपरः शिव भीत०
 दुःखक्षतये भूयात् २ कातरबन्धुवरः ।
 यः श्वेतं यमभीतं स्मृतमात्रोऽरक्षत् हर स्मृतमा०
 मा भैषीरिति वादी २ कालं समतक्षत् ॥
 ॐ हर ३ महादेव ॥

(११)

आनन्दाय महेशो युष्माकं भवतात् शिव युष्माकं०
 जन्मजरामृतिशोकात् २ करुणानिधिरवतात् ।
 येन सुरासुरनिवहस्त्रातो विषभीतो हर त्रातो०
 नीलकण्ठ इति भूयो २ निगमगणैर्गीतः ॥
 ॐ हर ३ महादेव ॥

(१२)

यः सृष्ट्यादिविधानं ब्रह्माच्युतरुद्रैः शिव ब्रह्मा०

निजरूपैस्तनुते यो २ दुर्ज्ञेयः क्षुद्रैः ।

तं प्रकाशमुखमच्छं बाधावधिमीशं हर बाधा०

तनुभेदैरिव भिन्नं २ श्रयत धियामीशम् ॥

ॐ हर ३ महादेव ॥

॥ ॐ शान्तिः ३ ॥

इति श्रीहृषीकेशकैलासनिवासिविद्वद्भरिष्ठब्रह्मनिष्ठपरमहंस-

परित्राजकाचार्य्य १०८ श्रीमत्स्वामिप्रकाशानन्दपुरी-

भिर्विनिर्मितं शिवनीराजनस्तोत्रं सम्पूर्णम् ॥

ध्यानम् ६

(१)

वन्दे देवमुमापतिं सुरगुरुं वन्दे जगत्कारणं

वन्दे पन्नगभूषणं मृगधरं वन्दे पशूनां पतिम् ।

वन्दे सूर्यशशाङ्कवह्निनयनं वन्दे मुकुन्दप्रियं

वन्दे भक्तजनाश्रयं च वरदं वन्दे शिवं शङ्करम् ॥

(२)

शान्तं पद्मासनस्थं शशधरमुकुटं पञ्चवक्त्रं त्रिनेत्रं

शूलं वज्रं च खड्गं परशुमभयदं दक्षिणाङ्गे वहन्तम् ।

नागं पाशं च घण्टां डमरुकसहितां साङ्कुशां वामभागे
नानालङ्कारदीप्तं स्फटिकमणिनिभं पार्वतीशं नमामि ॥

(३)

कर्पूरगौरं करुणावतारं संसारसारं भुजगेन्द्रहारम् ।
सदा वसन्तं हृदयारविन्दे भवं भवानीसाहितं नमामि ॥

(४)

असितगिरिसमं स्यात्कज्जलं सिन्धुपात्रे
सुरतरुवरशाखा लेखनी पत्रमुर्वी ।
लिखति यदि गृहीत्वा शारदा सर्वकालं
तदपि तव गुणानामीश पारं न याति ॥

(५)

त्वमेव माता च पिता त्वमेव त्वमेव बन्धुश्च सखा त्वमेव ।
त्वमेव विद्या द्रविणं त्वमेव त्वमेव सर्वं मम देवदेव ॥

(६)

करचरणकृतं वाक्कायजं कर्मजं वा
श्रवणनयनजं वा मानसं वाऽपराधम् ।
विहितमविहितं वा सर्वमेतत्क्षमस्व
जयजय करुणाब्धे श्रीमहादेव शम्भो ॥

(७)

चन्द्रोद्भासितशेखरे स्मरहरे गङ्गाधरे शङ्करे
 संपैर्भूषितकण्ठकर्णविवरे नेत्रोत्थवैश्वानरे ।
 दन्तित्वक्वृतसुन्दराम्बरधरे त्रैलोक्यसारे हरे
 मोक्षार्थं कुरु चित्तवृत्तिमचलामन्यैस्तु किं कर्मभिः ॥

मन्त्रपुष्पाञ्जलिः ७

(१)

हरिः ॐ

नमोऽस्त्वनन्ताय सहस्रमूर्तये
 सहस्रपादाक्षिशिरोरुवाहवे ।
 सहस्रनाम्ने पुरुषाय शाश्वते
 सहस्रकोटीयुगधारिणे नमः ॥

(२)

विष्णुब्रह्मेन्द्रदेवै रजतगिरितटात्प्रार्थितो योऽवतीर्य
 शाक्याद्युद्धामकण्ठीरवनखरकराघातसञ्जातमूर्च्छाम् ।
 छन्दोधेनुं यतीन्द्रः प्रकृतिमगमयत्सूक्तिपीयूषवर्षैः
 सोऽयं श्रीशङ्करार्यो भवद्वदहनात्पातु लोकानजस्रम् ॥

(३)

ब्रह्मानन्दं परमसुखदं केवलं ज्ञानमूर्तिं
 द्वन्द्वातीतं गगनसदृशं तत्त्वमस्यादिलक्ष्यम् ।
 एकं नित्यं विमलमचलं सर्वधीसाक्षिभूतं
 भावातीतं त्रिगुणरहितं सद्गुरुं तं नमामि ॥

(४)

नारायणं पद्मभवं वसिष्ठं शक्तिं च तत्पुत्रपराशरं च ।
 व्यासं शुकं गौडपदं महान्तं गोविन्दयोगीन्द्रमथास्य शिष्यम् ॥

(५)

श्रीशङ्कराचार्यमथास्य पद्मपादं च हस्तामलकं च शिष्यम् ।
 तं तोटकं वार्तिककारमन्यान्स्पन्दुरुन्संततमानतोऽस्मि ॥

(६)

विश्वं दर्पणदृश्यमाननगरीतुल्यं निजान्तर्गतं
 पश्यन्नात्मनि मायया बहिरिवोद्भूतं यथा निद्रया ।
 यः साक्षात्कुरुते प्रबोधसमये स्वात्मानमेवाद्वयं
 तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ॥

(७)

अखण्डमण्डलाकारं व्याप्तं येन चराचरम् ।
 तत्पदं दर्शितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥

(८)

गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः ।

गुरुः साक्षात्परं ब्रह्म तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥

(९)

श्रुतिस्मृतिपुराणानामालयं करुणालयम् ।

नमामि भगवत्पादं शङ्करं लोकशङ्करम् ॥

(१०)

शङ्करं शङ्कराचार्यं केशवं वादरायणम् ।

सूत्रभाष्यकृतौ वन्दे भगवन्तौ पुनः पुनः ॥

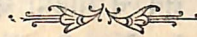
(११)

ईश्वरो गुरुरात्मेति मूर्तिभेदविभागिने ।

व्योमवद्याप्तदेहाय दक्षिणामूर्तये नमः ॥

यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवास्तानि धर्माणि प्रथमान्या-
 सन् ॥ ते ह नाकं महिमानः सचन्त यत्र पूर्वं साध्याः सन्ति
 देवाः ॥ १२ ॥ राजाधिराजाय प्रसह्यसाहिने नमो वयं
 वैश्रवणाय कुर्महे ॥ १३ ॥ स मे कामान् कामकामाय
 मह्यम् । कामेश्वरो वैश्रवणो ददातु ॥ १४ ॥ कुबेराय वैश्र-
 वणाय महाराजाय नमः ॥ १५ ॥ विश्वतश्चक्षुरुत विश्वतोमुखो
 विश्वतोबाहुरुत विश्वतस्पात् ॥ सम्बाहुभ्यां धमति संपतत्रैर्द्यावाभूमी

जनयन् देव एकः ॥ १६ ॥ हरिः ॐ तत्सत्—मन्त्रपुष्पाञ्जलिं
समर्पयामि—नानासुगन्धपुष्पाणि यथाकालोज्ज्वानि च ॥ भक्त्या
दत्तानि पूजार्थं गृहाण परमेश्वर ॥ १७ ॥

शिवनामावलिः ८

महादेव शिव शङ्कर शम्भो उमाकान्त हर त्रिपुरारे मृत्युञ्जय
वृषभध्वज शूलिन् गङ्गाधर मृड मदनारे ॥ हर शिव शङ्कर
गौरीशं वन्दे गङ्गाधरमीशं रुद्रं पशुपतिमीशानं कलये काशीपुर-
नाथं ॥ जय शम्भो जय शम्भो शिव गौरीशङ्कर जय शम्भो
जय शम्भो जय शम्भो शिव गौरीशङ्कर जय शम्भो ॥

शिव शिवेति शिवेति शिवेति वा हर हरेति हरेति हरेति
वा ॥ भव भवेति भवेति भवेति वा मृड मृडेति मृडेति मृडेति
वा ॥ भज मनः शिवमेव निरन्तरम् ॥

श्रीमहिम्नःस्तोत्रम् ९

श्रीपुष्पदन्त उवाच—

(१)

महिम्नः पारं ते परमविदुषो यद्यसदृशी

स्तुतिर्ब्रह्मादीनामपि तद्वसन्नास्त्वयि गिरः ।

अथावाच्यः सर्वः स्वमतिपरिणावधि गृण-
 न्ममाप्येष स्तोत्रे हर निरपवादः परिकरः ॥

(२)

अतीतः पन्थानं तव च महिमा वाङ्मनसयो-
 रतद्वावृत्त्यायं चकितमभिधत्ते श्रुतिरपि ।
 स कस्य स्तोतव्यः कतिविधगुणः कस्य विषयः
 पदे त्वर्वाचीने पतति न मनः कस्य न वचः ॥

(३)

मधुस्फीता वाचः परमममृतं निर्मितवत-
 स्तव ब्रह्मन्किं वागपि सुरगुरोर्विस्मयपदम् ।
 मम त्वेतां वाणीं गुणकथनपुण्येन भवतः
 पुनामीत्यर्थेऽस्मिन्पुरमथनबुद्धिर्व्यवसिता ॥

(४)

तवैश्वर्यं यत्तज्जगदुदयरक्षाप्रलयकृ-
 त्त्रयीवस्तु व्यस्तं तिसृषु गुणाभिन्नासु तनुषु ।
 अभव्यानामस्मिन्वरद रमणीयामरमणीं
 विहन्तुं व्याक्रोशीं विदधत इहैके जडधियः ॥

(५)

किमीहः किंकायः स खलु किमुपायस्त्रिभुवनं
 किमाधारो धाता सृजति किमुपादान इति च ।

अतर्क्यैश्वर्ये त्वद्यनवसरदुःस्थो हतधियः
कुतर्कोऽयं कांश्चिन्मुखरयति मोहाय जगतः ॥

(६)

अजन्मानो लोकाः किमवयववन्तोऽपि जगता—
मधिष्ठातारं किं भवविधिरनादृत्य भवति ।
अंतीशो वा कुर्याद्भुवनजनने कः परिकरो
यतो मन्दास्त्वां प्रत्यमरवर संशेरत इमे ॥

(७)

त्रयी सांख्यं योगः पशुपतिमतं वैष्णवमिति
प्रभिन्ने प्रस्थाने परमिदमदः पथ्यमिति च ।
रुचीनां वैचित्र्यादृजुकुटिलनानापथजुषां
नृणामेको गम्यस्त्वमसि पयसामर्णव इव ॥

(८)

महोक्षः खट्वाङ्गं परशुरजिनं भस्म फणिनः
कपालं चेतीयत्तव वरद तन्त्रोपकरणम् ।
सुरास्तां तामृद्धिं दधति तु भवद्भ्रूप्रणिहितां
नहि स्वात्मारामं विषयमृगतृष्णा भ्रमयति ॥

(९)

ध्रुवं कश्चित्सर्वं सकलमपरस्त्वध्रुवमिदं
परो ध्रौव्याध्रौव्ये जगति गदति व्यस्तविषये ।

समस्तेऽप्येतस्मिन्पुरमथन तैर्विस्मित इव
स्तुवञ्जिह्वेमि त्वां न खलु ननु धृष्टा मुखरता ॥

(१०)

तवैश्वर्यं यत्नाद्यदुपरि विरिञ्चिर्हरिरधः
परिच्छेत्तुं यातावनलमनलस्कन्धवपुषः ।
ततो भक्तिश्रद्धाभरगुरुगृणद्भ्यां गिरिश य-
त्स्वयं तस्थे ताभ्यां तव किमनुवृत्तिर्न फलति ॥

(११)

अयत्नादापाद्य त्रिभुवनमवैरव्यतिकरं
दशास्यो यद्वाहनभृत रणकण्डूपरवशान् ।
शिरःपद्मश्रेणीरचितचरणाम्भोरुहवलेः
स्थिरायास्त्वद्भक्तेस्त्रिपुरहर विस्फूर्जितमिदम् ॥

(१२)

अमुष्य त्वत्सेवासमधिगतसारं भुजवनं
बलात्कैलासेऽपि त्वदधिवसतौ विक्रमयतः ।
अलभ्या पातालेऽप्यलसचलिताङ्गुष्ठशिरसि
प्रतिष्ठा त्वय्यासीद्ध्रुवमुपचितो मुह्यति खलः ॥

(१३)

यदृद्धिं सुत्राम्णो वरद परमोच्चैरपि सती-
मथश्चक्रे बाणः परिजनविधेयत्रिभुवनः ।

न तच्चित्रं तस्मिन्वरिवसितरि त्वच्चरणयो—
न कस्या उन्नत्यै भवति शिरसस्त्वय्यवनतिः ॥

(१४)

अकाण्डब्रह्माण्डक्षयचकितदेवासुरकृपा—
विधेयस्यासीद्यस्त्रिनयन विषं संहतवतः ।
स कल्माषः कण्ठे तव न कुरुते न श्रियमहो
विकारोऽपि श्लाघ्यो भुवनभयभङ्गव्यसनिनः ॥

(१५)

असिद्धार्था नैव कचिदपि सदेवासुरनरे
निवर्तन्ते नित्यं जगति जयिनो यस्य विशिखाः ।
स पश्यन्नीश त्वामितरसुरसाधारणमभू—
त्स्मरः स्मर्तव्यात्मा नहि वशिषु पथ्यः परिभवः ॥

(१६)

महीपादाघाताद् व्रजति सहसा संशयपदं
पदं विष्णोभ्राम्यद्भुजपरिघरुग्गग्रहगणम् ।
मुहुर्द्यौदौस्थ्यं यात्यनिभृतजटाताडिततटा
जगद्रक्षायै त्वं नटासि ननु वामैव विभुता ॥

(१७)

वियञ्चापी तारागणशुणितफेनोद्रमरुचिः
प्रवाहो वारां यः पृषतलघुदृष्ट शिरसि ते ।

जगद्द्वीपाकारं जलधिवलयं तेन कृतमि-
त्यनेनैवोन्नियं धृतमाहिम दिव्यं तव वपुः ॥

(१८)

रथः क्षोणी यन्ता शतधृतिरगेन्द्रो धनुरथो
रथाङ्गे चन्द्राकौ रथचरणपाणिः शर इति ।
दिधक्षोस्ते कोऽयं त्रिपुरतृणमाडम्बरविधि-
विधेयैः क्रीडन्त्यो न खलु परतन्त्राः प्रभुधियः ॥

(१९)

हरिस्ते साहस्रं कमलबलिमाधाय पदयो-
र्यदेकोने तस्मिन्निजमुदहरन्नेत्रकमलम् ।
गतो भक्त्युद्रेकः परिणतिमसौ चक्रवपुषा
त्रयाणां रक्षायै त्रिपुरहर जागर्ति जगताम् ॥

(२०)

क्रतौ सुप्ते जाग्रत्वमसि फलयोगे क्रतुमतां
ककर्म प्रध्वस्तं फलति पुरुषाराधनमृते ।
अतस्त्वां संप्रेक्ष्य क्रतुषु फलदानप्रतिभुवं
श्रुतौ श्रद्धां बद्धा दृढपरिकरः कर्मसु जनः ॥

(२१)

क्रियादक्षो दक्षः क्रतुपातिरधीशस्तनुभृता-
मृषीणामार्त्विज्यं शरणद सदस्याः सुरगणाः ।

ऋतुशंशस्त्वत्तः ऋतुफलविधानव्यसनिनो

॥ ध्रुवं कर्तुः श्रद्धाविधुरमभिचाराय हि मखाः ॥

(२२)

प्रजानाथं नाथ प्रसभमिकं स्वां दुहितरं

गतं रोहिद्धृतां रिग्मयिषुमृष्यस्य वपुषा ।

धनुष्पाणेर्यातं दिवमपि सपत्राकृतममुं

॥ त्रसन्तं तेऽद्यापि त्यजति न मृगव्याधरभसः ॥

(२३)

स्वलावण्याशंसा धृतधनुषमहाय तृणव-

त्पुरः षुष्टं दृष्ट्वा पुरमथनपुष्पायुधमपि ।

यदि स्त्रैणं देवी यमनिरत देहार्धघटना-

॥ दवैति त्वामद्धा वत वरद मुग्धा युवतयः ॥

(२४)

श्मशानेष्वक्रीडा स्मरहर पिशाचाः सहचरा-

श्रिताभस्मालेपः स्रगपि नृकरोटीपरिकरः ।

अमङ्गल्यं शीलं तव भवतु नामैवमखिलं

॥ तथापि स्मर्तृणां वरद परमं मङ्गलमसि ॥

(२५)

मनः प्रत्यक्चित्ते सविधमवधायात्तमरुतः

प्रहृष्यद्रोमाणः प्रमदसलिलोत्सङ्गितदृशः ।

यदालोक्याह्लादं हृद इव निमज्यामृतमये
दधत्यन्तस्तत्त्वं किमपि यमिनस्तत्किल भवान् ॥

(२६)

त्वमर्कस्त्वं सोमस्त्वमसि पवनस्त्वं हुतवह-
स्त्वमापस्त्वं व्योम त्वमु धरणिरात्मा त्वमिति च ।
परिच्छिन्नामेवं त्वायि परिणता विभ्रतु गिरं
न विञ्जस्तत्त्वं वयमिह तु यत्त्वं न भवसि ॥

(२७)

त्रयीं तिस्रो वृत्तीस्त्रिभुवनमथो त्रीनपि सुरा-
नकाराद्यैर्वर्णैस्त्रिभिरभिदधत्तीर्णाविकृति ।
तुरीयं ते धाम ध्वनिभिरवरुन्धानमणुभिः
समस्तं व्यस्तं त्वां शरणद गृणात्योमिति पदम् ॥

(२८)

भवः शर्वो रुद्रः पशुपतिरथोग्रः सह महान्-
स्तथा भीमेशानाविति यदभिधानाष्टकमिदम् ।
अमुष्मिन्प्रत्येकं प्रविचरति देव श्रुतिरपि
प्रियायास्मै धाम्ने प्राविहितनमस्योऽस्मि भवते ॥

(२९)

नमो नेदिष्ठाय प्रियदव दविष्ठाय च नमो
नमः क्षोदिष्ठाय स्मरहर महिष्ठाय च नमः ।

नमो वर्षिष्ठाय त्रिनयन यविष्ठाय च नमो
नमः सर्वस्मै ते तदिदमिति सर्वाय च नमः ॥

(३०)

बहलरजसे विश्वोत्पत्तौ भवाय नमो नमः
प्रबलतमसे तत्संहारे हराय नमो नमः ।
जनसुखकृते सत्वोद्विक्तौ मृडाय नमो नमः
प्रमहसि पदे निस्त्रैगुण्ये शिवाय नमो नमः ॥

(३१)

कृशपरिणतिचेतः क्लेशवश्यं कचेदं
क च तव गुणसीमोल्लङ्घिनी शश्वद्विदिः ।
इति चकितममन्दीकृत्य मां भक्तिराधा-
द्वरद चरणयोस्ते वाक्यपुष्पोपहारम् ॥

(३२)

असितगिरिसमं स्यात्कज्जलं सिन्धुपात्रे
सुरतरुवरशाखा लेखनी पत्रमुर्वी ।
लिखति यदि गृहीत्वा शारदा सर्वकालं
तदपि तव गुणानामीश पारं न याति ॥

(३३)

असुरसुरमुनीन्द्रैरचितस्येन्दुमौले-
ग्रथितगुणमहिम्नो निर्गुणस्येश्वरस्य ।

सकलगणवरिष्ठः पुष्पदन्ताभिधानो
रुचिरमलघुवृत्तैः स्तोत्रमेतच्चकार ॥

(३४)

अहरहरनवद्यं धूर्जटेः स्तोत्रमेत-
त्पठति परमभक्त्या शुद्धचित्तः पुमान्यः ।
स भवति शिवलोके रुद्रतुल्यस्तथाऽत्र
प्रचुरतरधनायुःपुत्रवान्क्रीर्तिमांश्च ॥

(३५)

दीक्षा दानं तपस्तीर्थं ज्ञानं यागादिकाः क्रियाः ।
महिम्नस्तव पाठस्य कलां नार्हन्ति षोडशीम् ॥

(३६)

आसमाप्तमिदं स्तोत्रं पुण्यं गन्धर्वभाषितम् ।
अनौपम्यं मनोहारि शिवमीश्वरवर्णनम् ॥

(३७)

महेशान्नापरो देवो महिम्नो नापरा स्तुतिः ।
अघोरान्नापरो मन्त्रो नास्ति तत्त्वं गुरोः परम् ॥

(३८)

कुसुमदशननामा सर्वगन्धर्वराजः
शिशुशशिधरमौलेर्देवदेवस्य दासः ।
स खलु निजमहिम्नो भ्रष्ट एवास्य रोषा-
त्स्तवनमिदमकार्षीद्विव्यदिव्यं महिम्नः ।

महिम्नःस्तोत्रम् ।

श्रीलक्ष्मीधर - विद्यामन्दिर

(३९)

सुरवरमुनिपूज्यं स्वर्गमोक्षैकहेतुं

शिवप्रयाग (गङ्गाताल-दिमालय)
स्वस्थायक- वे. चक्रधरजोशी

पठति यदि मनुष्यः प्राञ्जलिनान्यचेताः ।

व्रजति शिवसमीपं किन्नरैः स्तूयमानः

स्तवनमिदममोघं पुष्पदन्तप्रणीतम् ॥

(४०)

श्रीपुष्पदन्तमुखपङ्कजनिर्गतेन

स्तोत्रेण किह्विषहरेण हरप्रियेण ।

कण्ठस्थितेन पठितेन समाहितेन

सुप्रीणितो भवति भूतपतिर्महेशः ॥

(४१)

इत्येषा वाञ्छयी पूजा श्रीमच्छङ्करपादयोः ।

अर्पिता तेन देवेशः प्रियतां मे सदाशिवः ॥

इति श्रीपुष्पदन्ताचार्यविरचितं महिम्नः स्तोत्रं सम्पूर्णम् ॥

यदक्षरं पदं भ्रष्टं मात्राहीनं च यद्भवेत् ।

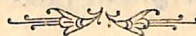
तत्सर्वं क्षम्यतां देव प्रसीद परमेश्वर ॥

हरिः ॐ

पूर्णमदः पूर्णमिदं पूर्णात्पूर्णमुदच्यते ।

पूर्णस्य पूर्णमादाय पूर्णमेवावशिष्यते ॥

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

श्रीहृषीकेशकैलासाश्रमप्रतिष्ठापकभगवत्पूज्यपाद
१०८ श्रीमत्स्वामिधनराजगिरीणामन्त्रिमोपदेशः ।

श्रीगणेशाय नमः ।

संसारोग्रदवप्रतापविहतौ पीयूषभानोः करा

अज्ञानान्धतमोपसारणविधौ मार्तण्डचण्डांशवः ।

येषां सूक्तय आश्रिताशिवहरास्तान्ब्रह्मनिष्ठान्गुरु-

न्भक्त्या श्रीधनराजगिर्यभिधया ख्यातान्नमामो वयम् । १ ।

अश्वाङ्गग्रहभूमिविक्रमशरन्मासे तपस्येऽसिते

पक्षे रुद्रतिथौ भृगावुपदिशञ्छिष्यानखण्डाद्वयम् ।

तत्त्वं श्रीधनराजगिर्यभिधया ख्यातो विदामग्रणी-

वैदेहं सुखमन्वभूदहिरिव त्यक्त्वा शरीरं त्वचम् ॥ २ ॥

अयं किल महानुभावः करतलामलकीकृतात्मतत्त्व आसन्न-
कलालयकाल उपनमन्निजवियोगभावनाकुलविनेयवर्गमुपासीनम-
वलोक्य सञ्जातकरुणोऽन्तिममिद्यमुपदेशमकरोत् । किं मां
मरणधर्माणमाकलयन्ति भवन्तः । यस्य मम 'अजो नित्यः
शाश्वतोऽयं पुराण' इत्येवमादीनि भगवद्वचांसि जन्मादिकमपा-
कुर्वन्ति का नाम तस्य मरणवार्ता । अपिच सच्चिदानन्दस्वरूपे
कूटस्थसाक्षिणि निखिलकल्पनाधिष्ठाने प्राणादीनामपि प्राणे
मय्यपगते को नाम सत्तास्फूर्तिमान्भवेदिति शून्यवाद एवापद्येत ।

कथमिव च सोऽपि साक्षिणं मामनाश्रित्यानुभवपथमारोहेत् ।
 किञ्चाजातवादाध्यायिषु भवत्स्वकाण्ड एवायं शोकसञ्चारो यतो
 ' न कश्चिज्जायते जीव ' इत्यादीन्यजातवादसूक्तानि प्रत्यगा-
 त्मनो मम जन्माभावभवबोधयन्ति मरणाभावमप्यावेदयन्त्येव ।
 अन्यच्च शरीरवियोगानुसन्धानमनूद्भवन्तं शोकपङ्कः ' यथा काष्ठं
 च काष्ठं च यथा प्रपायां बहवो मिलन्त ' इत्यादिसुभाषितामृतैः
 सङ्कलयन्ति सुधियः । ' आदावन्ते च यन्नास्ति वर्तमानेपि
 तत्तथा ' ' न निरोधो न चोत्पत्ति ' रित्यादिसूक्त्युन्मूलितमूलस्य
 च सर्वथाऽनवसर एव शोकस्य । ' अपागादग्नेरग्नित्व ' मित्ये-
 वंविधाभिरपौरुषेयीभिर्वाग्भिरनन्यत्वं कारणात्कार्यस्यावेदय-
 न्तीभिः प्रत्यगात्मनः सदूपाधिष्ठानान्मत्तः शरीरादिकमनन्यमा-
 कलयतां च भवतां का नाम शोककलनेति । पुनश्चोक्तविधोपदेश-
 सुधाधाराक्षालितशोकपङ्कमाह्लादमानमन्तेवासिमण्डलमीक्षमाणो मु-
 दितमनाः प्रश्नोपनिषदि सुषुप्तिमधिकृत्य ' पृथ्वी च पृथ्वी-
 मात्रा चे ' त्यादिनाऽविद्याप्रत्युपस्थापितोपाधिविलयात्सम्भावितं
 निर्विशेषं शिवं शान्तमद्वैतमक्षरमहमिदानीं क्षपितारब्धकर्मा प्रवि-
 लीनकलो ' ब्रह्मैव सन्ब्रह्माप्येमी ' त्युक्तवोपारमत ।

इममन्तिमोपदेशं पूर्णानन्दगिर्याद्यनुचरप्रार्थितपरमहंसपरिव्राज-
 काचार्य १०८ श्रीमत्स्वामिगोविन्दानन्दगिरीतिशुभाभिधेयाः

सङ्कलितवन्तः ॥

(१)

यत्कारुण्यलवाद्दिनेयनिवहा जाड्यं व्यपोह्याद्वयं

ब्रह्मानन्दमशेषवेदविदितं विज्ञाय पारं गताः ।

संसाराम्बुनिधेः कृपापरवशान्तान्सद्गुरुन् श्रीज्यगो-

विन्दानन्दयतीश्वराननुदिनं भक्त्या नमस्कुर्महे ॥

निवेदकः-श्रीहृषीकेशकैलासाश्रमप्रतिष्ठापकभगवत्पूज्यपाद

१०८ श्रीमत्स्वामिधनराजगिरिकृपापात्र-पूर्णानन्दगिरिः ।

१०८ श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य स्वामि

धनराजगिरिजी महाराजके शिष्यवर्गके

प्रति अन्तिम उपदेशका भाषानुवाद-

॥ कवित्त ॥

उन्नी सै सतासठ शरत् वदि फागनमें

भृगुवार ग्यारस पुनीत आदियाममें ।

श्रीश धनराजगिरि वेदनके पारगामि

देहकों तियागके समाये निजधाममें ॥

हृषीकेशबीच गंगातीरपर शोभमान

आश्रम मनोहर कैलास शुभनाममें ।

भवदवदारुणदहन दुखिजननकों

निजदृष्टिसुधासैं जो करत अराममें ॥ १ ॥

शरीरत्यागके समयसे तीनघण्टा प्रथम स्वामीजी महाराजको कुछकालतक किञ्चित् मूर्छासी होगईथी, उस समयमें उनके समीप बैठीहुई शिष्यमण्डलीमें शोक छा गया । किसीके नेत्रोंसे अश्रुपात होनेलगा । कोई उनकी नाडी देखने लगा । तथा कोई उनके उदरपर हाथ धरकर शीतोष्णता जांचने लगा । कोई शोकवार्तामें संलग्न हुआ । ऐसी ही अवस्थामें स्वामीजी-महाराज सावधान होकर स्वस्तिकासन लगा बैठगये और शिष्य-वर्गके प्रति कहने लगे—क्या आप हमारेको मरनेवाला समझते हैं । आप विचारकर देखिये कि जब भगवान् श्रीकृष्णदेव श्रीमुखसे “अजो नित्यः शाश्वतोयं पुराणः ” इत्यादि वचनों द्वारा प्रत्यगात्माके जन्ममरणादिकोंका अभाव कथन करते हैं, तब प्रत्यगभिन्न मेरे स्वरूपका मरण समझना सर्वथा अनुचित है । और सच्चिदानन्द कूटस्थ साक्षी सर्वाधिष्ठान निखिल अनात्मवर्गको सत्तास्फूर्ति देनेवाला मैं भी जब मरनेवाला होऊं तब किसीभी वस्तुकी प्रतीति नहीं होसकेगी । अधिष्ठानस्वरूप मेरे विना सर्व जगत्को गगनकुसुमसमान होनेसे शून्यवादका प्रसङ्ग हो जावेगा । और “न कश्चिज्जायते जीवः ” इत्यादिवाक्योंसे आचार्योंनेभी प्रत्यगात्माके जन्मादिकोंका अभाव ही बोधन किया है तब आप-लोगोंको तन्निमित्तक शोक करणा सर्वथा अयोग्य है । और शरीरवियोगप्रयुक्त शोक करणा भी आप लोगोंको सर्वथा उचित

नहीं है, क्योंकि जैसे समुद्रमें जलके वेगसे अनेक काष्ठ कभी इकट्ठे हो जाते हैं फिर कभी जलके वेगसेही पृथक् २ हो जाते हैं वैसेही प्रारब्धवेगसे कदाचित् इन शरीरोंका संयोग होजाता है पुनःकदाचित् प्रारब्धवेगसेही वियोग होजाताहै ऐसे अवश्यंभावि संयोगवियोगको निश्चयकरके विवेकी पुरुष शोकाङ्कुरका उन्मूलन कर देते हैं । और अद्वैतके उपदेश करनेवाले जो आचार्य्य हैं उनका तो यह उपदेश है कि, शरीरादिप्रपञ्च प्रथम नहीं था तथा अन्तमें भी नहीं होगा, मध्यमें जो प्रतीत होता है सो भी आकाशमें नीलताके समान अनहुआ ही प्रतीत होता है ऐसे अजातवादके उपदेशोंका पठनपाठन करनेवाले आपलोगोंको शरीरवियोगनिमित्तक शोक करना सर्वथा अनुचित है । क्या कोई स्वप्नके बन्धुजनका जाग्रतमें वियोग देखकर शोक करता है । इत्यादि स्वामीजी महाराजके उपदेशोंको श्रवणकरके और ऐसे समयमें उनके उत्साह और सावधानताको देखकर सर्व शिष्य-वर्गके मुख और मन प्रफुल्लित होगये । इसके अनन्तर स्वामीजी महाराजने कहा कि—अब हम प्रारब्धक्षय और कलालयपूर्वक विदेहकैवल्यको प्राप्त होते हैं ऐसा कहकर तूष्णींभावको अवलम्बन करके निज स्वरूपमें सुप्रतिष्ठित हो गये । इति ॥

निवेदक श्रीहृषीकेशकैलासाश्रमप्रतिष्ठापक भगवत्पूज्यपाद १०८ श्रीमत्स्वामि-

धनराजगिरिकृपापात्र-पूर्णानन्दगिरि.

कैलासाधिपतिं वन्दे भक्तारिष्टहरं हरम् ।
गौरीविनायकोपेतं शङ्करं लोकशङ्करम् ॥

मङ्गलं दिशतु वो गणेश्वरो

मङ्गलं दिशतु वः सदा गुरुः ॥

मङ्गलं दिशतु वो महेश्वरी ।

मङ्गलं दिशतु वो महेश्वरो